

Zou het waar zijn, wat de Bos staande houdt: de goddelozen ontvangen de betekende zaak ten principale niet omdat God die niet geeft, dan is de onvermijdelijke consequentie de leer van de tweemaal doop, enz. Ik kan nog niet anders zien, dan dat de opvatting van de Bos tot deze gevolgtrekking moet leiden.

Tot zoover de Bouma. Hij heeft gelijk, als hij concludeert, dat de Bos in dezen niet goed ziet. Bezwaar tegen „praesentereen“? Hoe is het mogelijk? Calvijn, om maar een paar voorbeelden te noemen, zegt: Twee zaken worden ons „gepraesenteerd“ (frans: nous sont présentées) in het avondmaal: Jezus Christus als bron en materie van alle goed, en de vrucht en werking van zijn lijden en sterven (C. R. 5, 437). Een paar regels verder schrijft hij (5, 438), dat de **ontkenning** van de stelling, dat de ware gemeenschap (la vraie communication) ons in het avondmaal wordt „gepraesenteerd“ (nous est présentée en la Cène) het sacrament frivool en nutteloos maakt; wat een schrikkelijke lastering is. Tusschen praesentereen en representereen (in den zin van: voor oogen stellen, hetgeen de zichtbare teekenen doen) kan dus verschil zijn, zie t.a.p. 438/9. Gelijk trouwens ook een duif den Geest voorstelde, **representeerde**, afbeeldde, 439. Zoo beelden ook de teekenen die immers zichtbaar zijn, af: **representeren**, 439. Vandaar dan ook, dat Calvijn vrijmoedig verzekert, dat Christus ons in het avondmaal wordt **geoffereerd** (nous y est offert), met het **DOEL** (à fin que) dat wij Hem zouden bezitten (440).

Ook inzake het woord „recevoir“ (receiveeren) heeft de Bouma gelijk tegenover de Bos. Men moet het sacrament „deuement recevoir“; het kan goed en niet goed gebeuren (441), zooals men ook op deze twee manieren kan communiceeren (442). De maag moet capabel zijn om het voedsel te receiveeren (443). Iedereen moet zich voorbereiden op dat receiveeren (446). Wie de „waarheid“ van het sacrament heeft, is des te meer capabel om het teeken te receiveeren (446).

K. S.

## Proceskosten studentencorps

In besten dank meld ik de volgende bijdragen: gevonden in mijn kamer bij thuiskomst na preekreis met het bekende bijchrift f2.50; per giro van J. M. te Z. f1.—; van S. U. te B. f2.50; van A. S. te G. f2.50; „N.N.“ te S. (bijlet nr 34) f1.—; van „n oud-lid“ (bijlet nr 100, eind goed, al goed!) f2.50; van mej. G. v. D. te H. door de W. V. te G. f5.—; van G. A. te Gr. f2.50; van P. W. B. te G. f2.—; van „F.Q.I.“ (bijlet nr 5) te S. f3.—; van J. M. te R.-N. f2.50; van W. D. te M. f5.—; onder motto: „Stuk vacatievreugd voor studentencorps“ f7.50; van J. H. te V. f10; van A. J. R. te A.-C. f2.50.

En nu maar weer optellen. Verleden week was het eindcijfer f318.20. Deze week was de aanwinst: f52.—. De stand is dus op Zaterdagmorgen: f370.20. We hebben alvast dit bedrag aan den penningmeester van het Corps („quaestor“ heet zoo'n waardigheidsbekleeder) doorgezonden. Niet om te zeggen: nou is het afgelopen. Maar om hem wat op te monteren. Dat heeft iedereen af en toe nodig.

U begrijpt, dat we het weer goed hebben. Wilt U, die het nog niet deelt, er ook eens over denken? Op het grolbillet invullen: proceskosten studentencorps. Mijn giro-nummer is: 127278.

K. SCHILDER.

## GRZINSLEVEN

## Aangaande mij en mijn huis

„Die zijn roede inhoudt, haat zijn zoon“. (Spr. 13:24a).

Het gaat hier over den vader. Een mensch als andere menschen, maar toch meer: een mensch met gezag bekleed, een gezagsdrager; een goddelijke gezagsdrager. En die ten bewijze daarvan de roede draagt.

Zoals de overheid het zwaard draagt, en dat niet tevergeefs; want zij is Gods dienaar, een wreker tot straf dengene, die kwaad doet.

Zoo draagt ook de vader de roede niet tevergeefs; hij is ook Gods dienaar, een wreker tot straf van elk zijner kinderen, dat kwaad doet.

De roede, die hij hanteeren mag, in goddelijke opdracht; en bij tijden hanteeren moet — is maar niet een ding, waarmee hij kan doen, wat hemzelf belieft; dat hij gebruiken of niet gebruiken kan naar eigen goedvinden, maar dat de Heere hem met een bepaalde bedoeling gegeven heeft.

God heeft hem, den vader, gesteld als soeverein in zijn gezin, over zijn kinderen. Zeker, dat houdt ook in, dat hij de zijnen zal liefhebben — dat zelfs allereerst en allermeeft; dat hij voor hen zal zorgen; dat hij hen zal beschermen; maar ook dat hij in den kring van zijn gezin het recht zal handhaven; het recht des Heeren; en dat gezin de wet zal stellen, overeenkomstig den eisch des Heeren; dat hij, die goed doet d.i. die deze wet, dit recht onderhoudt, zal beloonen, maar ook dengene, die het door hem gestelde recht schendt, mag, ja, moet straffen!

En ten teeken daarvan heeft de Heere hem de roede in de hand gegeven.

Natuurlijk wil dat niet zeggen, dat de vader altijd met deze tuchtroede klaar zal staan, om zijn kind bij elke overtreding daarmee rake, gevoelige klappen toe te dienen.

Het is ook hier, als met de overheid, die het zwaard draagt. Neen, het zwaard is niet het eenige middel, waarmee ze straf oefent en het recht handhaaft; zij legt ook boeten op, of hechtenis, of gevangenis-

straf, zelfs wel voorwaardelijk, volstaat soms met een waarschuwing — maar maakt ook als het wezen moet, gebruik van het zwaard of een ander wapen.

Al spreekt daarom Rom. 13 alléén van het zwaard, daarin zijn inbegrepen al de andere straffen, die zij ter beteugeling en ter bestraffing van het kwaad mag toedienen, met inbegrip zelfs van de doodstraf.

Zoo is het ook met de roede, die de Heere in de hand van den vader legt. Als zijn kinderen overtreden, moet hij ze straffen; d.w.z. hij moet hun te verstaan geven, dat zij daarmee de rechtsorde hebben geschonden, dat ze daarom schuldig staan en moeten boeten en in de toekomst zich voor kwaad-doen hebben te wachten; dat tengevolge van hun zonde de goede verhouding tusschen hem, den vader, en het stoute kind is verstoord (zooals ook elke zonde de gemeenschap met den Heere verstoort) — alléén de wijze, waarop — dat staat aan de wijsheid van den vader zelf.

Soms kan het met hen zuur aan te zien, waarop verdriet, misnoegen, teleurstelling te lezen staat (zelfs dit deed Eli niet eens!); soms met een dreigend opgestoken vinger; of met 'n vriendelijk, soms ook met 'n streng vermanend woord; of door hun een gunst te onthouden: het aantal strafmiddeelen is legio — in heel erge gevallen, en vooral bij onze nog heel jonge kinderen, met een gevoelige tik; met een pak slaag; maar altijd alléén in het uiterste geval.

Dit alles te zamen is hetgeen waartoe de vader geroepen is vanwege de „roede-macht“, welke hem door den Heere is verleend. En elke vader, die hierin nalatig is; die het kwade niet straft, en in zekeren zin zijn kinderen hun gang maar laat gaan, zoodat ieder doet, wat goed is in zijn oogen; die lijdelijk toeziet, als zijn kinderen zijn geboden en verboden niet achten — dat is een, die zijn roede inhoudt; die wandelt in de voetstappen van Eli.

Dat is heel erg. Want zulk een vader veracht het recht des Heeren; is zelf den Heere ongehoorzaam; is een ontrouwe dienaar zijns Gods en haalt daardoor een oordeel over zich.

En toch komt het zoo herhaaldelijk voor, ook in Gereformeerde gezinnen.

Bij sommigen is het gemakzucht. Altijd maar weer klaar staan, om in te gaan tegen de zonde en de zondige neigingen van hun kinderen; altijd de kans te loopen van herrie in huis: het kind kwaad, of schreien; weg de huiselijke vrede! Hoeveel gemakkelijker, maar wat toe te geven en door de vingers te zien. Het zijn toch ook nog maar kinderen.

Rust boven alles begeert de vader in de enkele oogeblikken, dat hij thuis is. En daarom — laat maar gaan! Zeker, dat is geen hoog motief! Of eigenlijk heelemaal geen motief. Is daar eenige verontschuldiging voor: in zijn hooge roeping ontrouw te zijn, eenvoudig, omdat het gemakkelijker is?

Maar er zijn ook anderen, die, volgens hun zeggen, uit pure liefde tot hun kind, steeds geneigd zijn, hun lieve kind zijn zin te geven. Wat ze graag willen — oeh, laten we het daarin zijn gang laten gaan. „Liever niet naar de kerk“ — waarom hen te dwingen! „Liever met verkeerde vriendjes op stap“ — laten we hun dat genoegen doen! „Liever naar het voetbalveld, dan over hun boeken te zitten!“ — oeh, hoe ging het ons vroeger! „Liever spelen, dan voor moeder een boodschap doen“ — ja, het is ook te begrijpen! „Hun straf geven, als ze verkeerd gedaan hebben!“ — het is immers toch al gebeurd, en waarom ze dan zoo hard te vallen; het zal wel niet meer gebeuren!

Inderdaad, het schijnt dat zulk een vader dan toch wel heel veel van zijn kind houdt; het krijgt altijd zijn zin; het wordt niet lastig gevallen; het volgt de lust van zijn booze hartje, zonder de pijn van de roede ooit te voelen. En het vindt, dat het een lieve, een beste vader heeft (al weet hij heel goed, dat het een sul van een vader is; van wien het zich niets heeft aan te trekken!)

En de Heere zegt kort, maar vlijmscherp: „zulk een vader haat zijn zoon“. Hij is oorzaak, dat zijn zoon ten verdere gaat, en daaraan werkt hij mee; daarvan is hij de oorzaak en hij doet het vrijwillig, elken dag weer, met open oogen.

Is zulks dan niet het duidelijk bewijs, dat hij zijn zoon haat?

HUISMAN.

## Boekbespreking

Keil en Delitzsch, Biblical Commentary on the Old Testament. — Translated by the Rev. Francis Bolton, M. G., Easton, etc. — Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Mich., U.S.A., 1949—1950.

Ik hoop, dat zeer veel aandacht gegeven zal worden aan de verschijning van dit werk. Toen ondergeteekende student was, was bij ons de commentaar van Keil en Delitzsch zeer in eere; het was ook vrijwel de eenige toen, die wetenschappelijk zich verantwoordde en aan de rechtzinnige erkenning van den bijbel trachtte trouw te blijven. Wij gebruikten hem voor prof. Noordt-zij, van wien ik nog de colleges volgde, en ook voor diens opvolger. En er zullen uit die periode niet veel dominees zijn, die niet hun preekken over het Oude

Testament hebben voorbereid door zorgvuldige raadpleging van dezen commentaar. Hij is ook van groote waarde; en tegenover de „critische“, die in onzen studententijd voor ons begrip nog in opkomst waren, en in de vlegelaren, en die wonderlijk rondsprongen met tekst en inhoud beide, was de rustige en beschaafde commentaar van Keil en Delitzsch een weldaad voor een orthodoxe ziel; ook al begrepen de studenten, die zich tegen de gevaren van tekstcritische onnoozelheid wilden wapenen, er goed aan te doen, de anderen althans „in de gaten te houden“.

Langen tijd was evenwel deze commentaar niet te krijgen. En in de duitsche uitgaaf is het nóg zoo goed als onmogelijk. Dat brengt voor onze theologen groote moeite met zich. Ze behelpen zich met de Korte Verklaring; maar dat materiaal geeft natuurlijk voor hen veel te weinig. Iedere dominee moet zorgen, dat hij meer van tekst en vertaling weet, dan iedere ook ongeletterde belangstellende zich permitteeren kan door een Korte Verklaring aan te schaffen. Niet, omdat de dominee graag in geleerdheid anderen onder zich laat; en nog minder omdat hij door geleerd te doen zich van de anderen af wil scheiden, maar heel gewoon, omdat de K.V. doorgaans alleen maar poneert, en niet — althans niet fundamenteel — argumenteert. Dat is haar verdienste, want zij wil een populaire reeks zijn. Maar een predikant moet zelf kunnen oordeelen, en argumenteeren; en hij komt pas op gang als hij een ander hoort argumenteeren, die den hebreuwschen tekst en meer op tafel leggen kan.

Daarom wil ik aan alle predikanten en studenten den dringenden raad geven, zich deze vertaling aan te schaffen. Engelsch leest men thans in Nederland veel meer dan toen ondergeteekende begon; en nadat ik enkele plaatsen vergeleken heb, geef ik graag aan deze vlot leesbare engelsche vertaling de eer, dat zij het duitsch getrouw blijft, en niet met Keil en Delitzsch een slordig spel gespeeld heeft. De uitgaaf is bovendien prachtig, en handig, en het papier is zoo goed als men maar wenschen kan. Ook de banden doen het goed. Het is in één woord een uitgaaf om kinderlijk blij mee te wezen.

Ik ontving Job I en Job II (van Delitzsch, vertaling Rev. Francis Bolton, B. A.). De vertaler was 'n vriend van Delitzsch, en heeft niet nagelaten hem op bepaalde punten zelf te raadplegen. Dat is goed, want we hebben dus hier een product uit den tijd, toen ook in Amerika nog plaats was voor argumenteerende werken. Hoe moeilijk soms een vertaling wezen kan, leert b.v. de opmerking in deel II over het gebruik van den term „chokma-litteratuur“ in deel I. De vertaling van Bolton is conscientieus; met vreugde herken ik mijn ouwen Delitzsch in diens engelsch. Voorts ontving ik Spreuken, deel I en deel II (van Delitzsch, vertaling van M. G. Easton). Ook hier is de vertaling weer zorgvuldig; en toevoegingen worden duidelijk als zoodanig aangegeven. Hier en daar blijkt het noodig, de auteurs te critiseeren, b.v. op Spr. 16:4, niet zoozeer vanwege de exegese van deze niet zekere plaats, doch meer vanwege hun dogmatische standpunt, dat niet altijd recht ziet. Ook het deel over Daniël (vertaling Easton, auteur Keil) kwam in mijn bezit. De commentaar is m.i. zeer verdienstelijk, en de vertaling helder. Ook na de jongste onderzoekingen inzake Daniël blijft Keil van betekenis.

Niet genoeg kan ik erop aandringen, dat onze theologen op een of andere manier trachten deze amerikaansche uitgave in bezit te krijgen. Hoe dat moet, weet ik niet; maar als er wegen te vinden zijn, zal, vermoed ik, ook de uitgever willen meewerken. Mijns inziens is het een lacune, als Keil en Delitzsch gaat ontbreken in onze domineesbibliotheken.

K. S.

## GRONINGER Brieven

Amice frater.

Wij willen nu verder het betoog van Lohman omtrent art. 36 volgen. Ik wees er reeds op, hoe hij alle aandacht aanstonds vestigt op het feit, dat het hier geen staatsstuk geldt, maar een geloofsverklaring, waarbij ook op de diepere beteekenis der gebedzige woorden mag worden gelet. Over het middel, dat de overheid moet bezigen om haar ambt, n.l. om uit te roeien de afgoderij enz. te vervullen wordt niet gesproken, zoodat, als blijkt dat dit het best geschiedt door de vrijheid te verdedigen en te beschermen, en het slechtst door aan de eene groep van belijders boven de andere overheidssteun te verleenen, niets belet dien beteren weg in te slaan. Het stellen van het beginsel heeft met de toepassing er van niets te maken. Zoo beteekent het „de hand houden aan den heiligen kerkdienst“ niet meer dan bescherming, gelijk dit ook in onze grondwet het geval is.

Over de wijze, waarop dus de overheid haar taak moet vervullen, zegt het geloofsartikel geen woord. Het omvat veel, maar het wijst natuurlijk niet de juiste grenzen aan, die de wetgever zich heeft te stellen. Evenmin als de Tien geboden geschreven zijn om als gewone menscheelijke wet direct te worden toegepast. Gods wet en de belijdenis onzer kerken wijzen alleen de beginselen aan, waarop elke menscheelijke wetgeving gebouwd moet worden.

Een goed christen heeft, zoo zegt men wel, het